

УДК 330.101.54:37.341.1

**УПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНИХ ІННОВАЦІЙ У
ПРОЦЕС ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ ВНЗ**

*Полянко В.В., к.е.н., доц. кафедри економіки підприємства Чернівецького
торговельно-економічного інституту КНТЕУ*

Підвищення якості вищої освіти в сучасних умовах є однією із найважливіших соціокультурних проблем, від вирішення якої залежить не тільки рівень конкурентоспроможності випускників вітчизняних ВНЗ на європейському ринку праці, а й формування належних умов для розвитку особистості, її соціалізації та самореалізації.

Різні аспекти визначень якості вищої освіти, шляхів її вдосконалення та підвищення досліджуються у працях таких вчених як Коротков Е.М., Селезньова Н.А., Ільїнський І., Ватолкіна Н.Ш., Окрепилов В.В., Єгоршина А.П., Сафонова В.Є., Кремень В.Г., Акурущенко В.П., Зінковський Ю.Ф., Терещук В.Г. та ін.

Ми приєднуємося до думки окремих авторів, які розглядають якість вищої освіти як комплексну категорію, яка визначається її соціально-економічною адекватністю, тобто здатністю задовольняти цілком конкретні потреби суспільства й економіки у фахівцях і наукових розробках [3,7]. Особливе значення у рамках цієї категорії має така її складова як якість освітньої послуги, яка цілком виправдано є широко застосовуваним терміном. У літературі з проблем управління у сфері освіти якість освітньої послуги розглядається, з одного боку, як сукупність властивостей і характеристик фахівця, які роблять його здатним задовольняти потреби, обумовлені суспільством, а з іншого, як рівень відповідності освітньої послуги вимогам державних освітніх стандартів та споживачів (студентів та роботодавців). Таким чином, поняття «якість освітніх послуг», на думку Сафонові В.Є., містить у собі сукупність властивостей і характеристик як самої освітньої послуги, що, у свою чергу, містить базу знань і набір освітніх технологій, так і готового продукту – у вигляді знань, умінь, навичок випускників [7, с. 202]. З цієї точки зору для забезпечення належної якості освітніх послуг ВНЗ особливого значення набуває проблема застосування у навчальному процесі освітніх інновацій.

Метою статті є узагальнення досвіду упровадження інноваційних технологій у процес організації самостійної роботи студентів вищого навчального закладу.

Конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів значною мірою залежить від ступеню оволодіння сучасними економічними знаннями, рівня економічної культури, умінь мислити і діяти в системі ринкової економіки. Це зумовлює необхідність застосування таких форм, прийомів, методів і засобів навчання, які б інтенсифікували навчальний процес, активізували пізнавальну діяльність студентів.

Сьогодні відкритість суспільства дозволяє знайомитися не тільки із принципами організації освіти, навчальними програмами, але й сучасними методиками навчання, які пройшли випробування часом і довели свою ефективність, з освітніми інноваціями. Однак їх інтеграція у навчальний процес Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ на перших порах відбувалась непросто з огляду на різні причини. Це і недостатня кількість ситуаційних вправ та кейсів, підготовлених на вітчизняному матеріалі, специфіка існуючих навчальних програм, неготовність частини студентів до нової ролі в навчальному процесі, брак аудиторій, в яких можна зручно розташувати учасників, і те, що деякі викладачі не володіли сучасною методикою проведення занять, і зрештою просто небажання частини викладачів витратити час на засвоєння нових методик.

Разом з тим використання сучасних методів у навчальному процесі залежить, насамперед, від знання викладачами методики застосування інноваційних технологій

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

викладання та їх готовності змінити свою роль лектора на багато інших: модератора, консультанта, спостерігача, організатора тощо.

З огляду на це особлива увага в інституті надавалась і надається сьогодні підвищенню педагогічної майстерності викладачів з опанування сучасних форм і методів навчання. На це, зокрема, спрямовується робота вищої школи педагогічної майстерності, яка забезпечує формування у слухачів знань щодо інтерактивних методів та інноваційних технологій, їх впровадження у навчальний процес з окремих дисциплін та розробки відповідного методичного забезпечення. У процесі навчання у вищій школі педагогічної майстерності викладачі-початківці розробляють навчальні заняття з використанням сучасних методик та методичне забезпечення, які презентують на захисті випускового проекту.

Насьогодні у ЧТЕІ КНТЕУ накопичений достатньо великий досвід використання різних методів навчання, які забезпечують підвищення якості освітніх послуг та конкурентоспроможності випускників інституту на ринку праці. Особлива увага в інституті надається організації та методичному забезпеченню самостійної роботи студентів чому сприяє використання створеної та постійно удосконалюваної системи інноваційних технологій підтримки навчання, складові якої наведені у таблиці 1.

Таблиця 1. Система інноваційних технологій підтримки навчання у ЧТЕІ КНТЕУ.

<ul style="list-style-type: none">• <u>Засоби надання навчальної інформації за допомогою яких організують творчі репродуктивні роботи або самостійні роботи</u> (довідкові системи типу «Ліга: Закон», енциклопедії та словники у мережі Інтернет, тексти лекцій у електронному варіанті)
<ul style="list-style-type: none">• <u>Засоби підтримки предметної та професійної діяльності для залучення студентів до експериментального дослідження</u> (предметно та професійно-орієнтовані програмні середовища (1с Підприємство, Парус, Скарб, Project Expert, MD Office тощо)
<ul style="list-style-type: none">• <u>Засоби опрацювання, оформлення та презентації результатів самостійної роботи</u> (програми статистичної обробки даних, табличні процесори, текстові редактори, системи підготовки електронних презентацій)
<ul style="list-style-type: none">• <u>Засоби автоматизованого контролю знань для аналізу результативності навчання</u> (створено 67 повних електронних тестів за дисциплінами та тести по всіх дисциплінах для забезпечення всіх видів контролю знань, включаючи модульний)
<ul style="list-style-type: none">• <u>Засоби подання навчально-методичного забезпечення дисциплін</u>. Для користування студентів ЧТЕІ КНТЕУ працює сервер дистанційного навчання.

Поступове перетворення навчання у самонавчання потребує забезпеченості навчальними матеріалами та літературою для самостійної роботи, можливостями постійного користування студентами інформаційними технологіями, зокрема Інтернетом. Саме розробка та забезпечення такими матеріалами та можливостями має становити найбільш значну частину методичної роботи викладачів ЧТЕІ КНТЕУ в майбутньому.

На сьогоднішній день кафедри інституту вже зробили перший суттєвий крок у цьому напрямі – підготували методичні матеріали щодо змісту й організації самостійної роботи студентів, поточного і підсумкового контролю їх знань, визначили вимоги та критерії до оцінювання виконаних завдань. Для інформування студентів працюють сайти кафедр. Водночас нагальною залишається потреба в удосконаленні технології організації самостійної роботи, наданні їй більш системного характеру, конкретизації та унормованості її змісту.

З метою удосконалення методичного забезпечення самостійної роботи студентів в інституті створена та постійно поповнюється інформаційна база даних, головну частину якої складають електронні підручники та навчальні посібники.

В інституті розроблено 37 електронних підручників та навчальних посібників. Більшість з них має і паперовий варіант, тобто є узгодженість типу „підручник –

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки»
«Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

електронний підручник”. Електронні видання розміщені на офіційному сайті інституту на сторінці бібліотеки „Електронна бібліотека” і доступні студентам інституту через мережу Інтернет після процедури реєстрації на сайті.

Найбільш знаковою новацією у напрямку самоосвіти студентів, яка має самостійне значення, є дистанційна освіта. З огляду на це в інституті створена та працює проблемна лабораторія дистанційного навчання. Однак, практичний перехід до впровадження в інституті дистанційних технологій є достатньо складним. Це пов'язано зі слабким проробленням методологічних та психолого-педагогічних особливостей дистанційного навчання, дуже високими вимогами до „віртуального” викладача, який крім звичайних знань має володіти знаннями з дидактичних властивостей та умінням користуватися засобами інформаційних і комунікаційних технологій, значним обсягом роботи з підготовки дистанційного курсу (навіть прикладна навчальна програма помірної складності може вимагати в 20-100 разів більше часу на розробку, ніж курс аудиторних лекцій), відсутністю нормативно-правової бази з нормування роботи викладача та використання і охорони інтелектуальної власності, необхідністю розробки відповідного інструментального програмного забезпечення і т. ін. Тому необхідно шукати форми заохочування викладачів до створення дистанційних курсів.

Відповідно до програми розвитку дистанційного навчання в ЧТЕІ КНТЕУ здійснюється узгоджена робота всіх підрозділів щодо його впровадження за всіма напрямками підготовки фахівців. Активізації цієї роботи сприяло проведення центром інформаційних технологій циклу методичних семінарів, в яких брали участь викладачі всіх кафедр.

Створений і працює Web-сайт дистанційного навчання (www.mooble.chtei-knteu.cv.ua), який своїми потужностями забезпечує можливість доступу всіх студентів інституту до дистанційних курсів та повний моніторинг їх дій, починаючи від реєстрації в курсі до підсумкового тестування, враховуючи різноманітні інтерактивні форми навчання.

Велике значення якісної практичної підготовки студентів викликало необхідність створення та використання у навчальному процесі віртуальних підприємств, одним із яких став віртуальний інтернет-магазин, розміщений у внутрішній інтрамережі інституту за адресою www.shop.intra.net. З використанням цього навчального засобу студенти набувають навичок використання та адміністрування реальних засобів електронної комерції типу B2C.

Розроблений Інтернет-магазин передбачає роботу в ньому чотирьох типів користувачів:

- незареєстрованих відвідувачів, яким доступний тільки перегляд існуючих у магазині товарів;
- звичайних покупців, які можуть, крім того, й купляти товари (для цього кожен користувач має свій віртуальний рахунок, на якому зберігаються умовні кошти, названі в системі „кредити»);
- співробітників, які можуть, крім того, додавати нові товари;
- адміністраторів, яким, крім того, надано права адміністрування переліку товарів, списку користувачів, груп і категорій товару та ін.

Крім того, що віртуальний Інтернет-магазин дозволяє студентам набувати навичок роботи в таких магазинах, він може вирішувати ще й ряд задач:

- студенти, які будуть здійснювати реальні покупки товарів в магазині поводитимуться наближено до покупців реальних Інтернет-магазинів, завдяки чому на основі інформації про здійснені торгівельні операції можна проводити маркетингові дослідження;
- розроблений блок анкетування, за допомогою якого можна проводити різноманітні опитування, сприяє збору даних для маркетингових та інших досліджень;
- господарські операції магазину можна використовувати як джерело даних при проведенні занять з інших дисциплін, наприклад, бухгалтерського обліку;

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

- існує багато шляхів покращення та удосконалення цього магазину, що може стати задачами для курсових, дипломних і дипломних магістерських робіт студентів спеціальності „Економічна кібернетика».

Ефективно використовується у процесі викладання окремих дисциплін віртуальне туристичне підприємство, яке працює у складі віртуально тренінгової лабораторії і на базі якого проводяться лекційні, практичні заняття та навчальні тренінги.

В роботі віртуально-тренінгової лабораторії накопичений певний досвід по створенню студентами власних підприємств, їх діяльності, розрахунку вартості товарів та послуг, складанню звітності тощо. Опитування студентів після завершення курсу навчання з використанням віртуально-тренінгової лабораторії засвідчують велику їх зацікавленість та закріплення відповідних знань. Така думка студентів стимулює роботу викладачів щодо подальшого розвитку цієї лабораторії та наповнення її відповідними матеріалами.

Однак, слід зазначити, що у впровадженні віртуальних підприємств у навчальний процес існують невикористані можливості. Мається на увазі, насамперед, обмежене коло дисциплін, з яких вони використовуються. Так, Інтернет-магазин використовується тільки викладачами кафедри економічної кібернетики та інформаційних систем, віртуальне туристичне підприємство - викладачами кафедри менеджменту та туризму. У зв'язку з цим вирішується питання щодо більш широкого використання можливостей віртуальних підприємств у навчальному процесі. З цією метою, зокрема, на базі Інтернет-магазину викладачами кафедри економічної кібернетики та інформаційних систем розробляється віртуальний банк. У рамках навчально-тренінгової лабораторії накопичуються необхідні матеріали для функціонування віртуальних торговельних підприємств та готельних комплексів.

В інституті вивчається можливість використання у навчальному процесі навчальних відеоуроків. Зокрема ця проблематика обговорювалася на міжвузівському науково-методичному семінарі, організованому в ЧТЕІ КНТЕУ. Розпочалася робота зі створення навчальних відеоуроків засобами програми Camtasia Studio.

У навчальному процесі викладачами використовуються ігрові технології, навчання у співробітництві та інші інтерактивні технології. Однак потрібно ще багато зробити, щоб забезпечити рівень застосування нових методик на більш високому (продуктивному) рівні, на якому ініціатором цих методик має стати не окремий викладач, а інститут чи кафедра на основі дидактичного та економічного аналізу; сферою застосування нових технологій має бути не фрагмент навчального курсу, а навчальний курс в цілому. Підвищенню ефективності застосування нових технологій викладання на цьому етапі могло б сприяти інтегрування їх у навчальний план та спеціальна політика в галузі застосування їх у навчанні.

Вирішенню проблем, що ускладнюють розробку та використання у навчальному процесі сучасних методів викладання в інституті, сприятиме:

- удосконалення системи підвищення кваліфікації викладачів у напрямку набуття досвіду розробки інноваційних методів викладання;
- покращення роботи методичних семінарів кафедр з проблем застосування сучасних методик навчання ;
- проведення міжкафедральних методичних семінарів з питань особливостей функціонування та можливостей розширення використання у навчальному процесі віртуальних підприємств;
- розробка та впровадження у навчальний процес нестандартних завдань, творчих видів робіт, особливо дослідницького характеру;
- заохочення різних форм дослідницької роботи студентів (участь у наукових гуртках, студентських конференціях, конкурсах).

Література

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки»
«Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

1. Андрущенко В.П., Олійник А.М. Інформаційні технології в системі інноваційної освіти // Вища освіта України. – 2008. – № 3 (30). – с. 5-15
2. Бублій Г.А. Системи управління діяльністю вищих навчальних закладів в Україні // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 1 – с. 186-191
3. Ватолкіна Н.Ш. Современные подходы «качество высшего образования»/ Н.Ш. Ватолкіна // Управление организационным развитием социально-экономических систем: сб. статей междунар. науч.-практ. конф. (25-26 апреля 2002 г.). – Челябинск: Изд-во ЮурГУ, 2002. – с. 362-366
4. Коротков Є.М. Качество образования: формирование, фактори и оценка, управление / Є.М. Коротков. – М., 2002.– с.84
5. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати – К.: Грамота, 2005.– с.448
6. Огаренко В.М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг: Монографія / В.М. Огаренко. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – с. 328
7. Сафонова В.Є. Формування концептуальних підходів до вдосконалення якості вищої освіти. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 1 – с. 202 – 208

Полянко В.В. Упровадження освітніх інновацій у процес організації самостійної роботи студентів як необхідна умова підвищення якості освітніх послуг ВНЗ.

Анотація. Розглянуто сутність категорії «якість освітньої послуги», висвітлено досвід використання освітніх інновацій у процесі організації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: якість освіти, якість освітньої послуги, освітні інновації, інноваційні технології.

Полянко В.В. Внедрение образовательных инноваций в процесс организации самостоятельной работы студентов как необходимое условие повышения образовательных услуг ВУЗа.

Аннотация. Рассмотрена сущность категории «качество образовательной услуги», освещен опыт использования образовательных инноваций в процессе организации самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: качество образования, качество образовательной услуги, образовательные инновации, инновационные технологии.

Polyanko V. Implementation of educational innovations in the students' independent work process as a necessary condition of improving the educational services quality in high school.

Summary. The nature of «educational quality» category was studied, the experience of educational innovations implementation in the process of independent work organization was highlighted.

Key words: educational quality, educational services quality, educational innovations, innovative technologies.